HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בן עמי. בלשון נקיה הוא ולא רצתה להודיע למקניא נמצבתה: **אמר אלו מלוטה ואלו אפצר בה.** ומצלא בתיבת בהו מלחמה ז"מ לתפילו עצרת לא ליעבד להם. ולא עוד אפילו בכירה דקריתים אב הכתוב פירסמה לכתיב (בראשית יט) **ותשכב אתם אביהם ובעלייתה בתיב ותשכב עמו** [ט]:

וקדמתה מרכב דורות. בישראל עובד יסי דוד שלמה ואילו בעירה לא הוה בישראל עד לתחנעם בן שלמה דהוה ליה מנעמתה דעמונית: **פ"ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ.** ולא כל ע"ה פרט למשיח דמשמע ליה יחיד כשבה או שעירה **פרט למשיח.** דלוחו מילו לא נלמד מעם הארץ דייתי מומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה לחודיה מבעיא בשבה ושעירה ת"ל מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא תינח משיח אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל הניחא לר"ש דאזל בתר ידיעה אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה מאי איכא למימר אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נצטרף וניתי כשבה או שעירה קמ"ל מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו התם הוא דלא מצטרף דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה מצטרף או דלמא לא שנא מאי תפשוט ליה מהא דאמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה יהדה הבי השתא מומר דלאו בר אתויי קרבן הוא האי בר אתויי קרבן הוא בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספקו מהו אליבא דרבנן דאולי בתר חטאה לא תבעי לך דמייתי אשם תלוי אלא בי תבעי לך אליבא דרבי שמעון מדאשתני לודאי אשתני לספק או דלמא כי אשתני לודאי דאשתני קרבן דידיה אבל הכא דלא אשתני קרבן דידיה אימא לייתי אשם תלוי תיקו. **ת"ר** מעם הארץ יפרט למומר ס"ר ש"ר בר יסי אומר משום ר"ש [3]אשר לא תעשינה בשגגה ואשם [4]השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו מאי ביניהו א"ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא ביניהו מ"ם כיון דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי ומ"ם ילדם מיהא שב בידיעתו הוא והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם אלא הכא באוכל נבלה לתאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קמיפלגי מר סבר [5]כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ"ם כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו מומר הוא תנו רבנן [6]אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך [7]רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים אמר מר אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אוכל נבילות כו' מאי קאמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ה"ק [8]אכל חלב לתאבון הרי זה מומר **להכעיס הרי זה** [9]צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל [10]נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך רבי יוסי ברבי יהודה אומר [2]אף הלובש כלאים מאי ביניהו איכא ביניהו כלאים דרבנן מר סבר מדאוריית' הוי מומר ומר סבר כלאים כיון דמפרסם אסורי' בדרבנן הוי מומר [11]פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר להכעיס צדוקי וחד אמר להכעיס נמי מומר אלא איזהו צדוקי [12]כל העובד עבודת כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד ה"ז מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקא קרי ליה מומר התם דאמר אטעום טעם דאיסורא; ואיזהו נשיא זה מלך כו': [13]תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבטו כנחשון בן עמינדב ת"ל [3]מכל מצות ה' אלהיו אומר [4]למען ילמד ליראה את ה' אלהיו מה

קרבן דידיה כשהוא הדיוט מביא כשבה או שעירה ושמא כי נתמנה מביא פר ומביא מביא שעיר: **אכל הלב.** כי נודע לו על ספק דנודע לו מנתמנה דספק אכל חלב: **דלא ליחייבו קרבן דידיה.** דעל ספק מטמא קבועה בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא משם **תלוי.** תיקו: **מעם הארץ.** מביא קרבן ולא כל עם הארץ: **פרט למומר** [6]. שמין מקבלין מידו: **אלא הכא בשאכל ונבלע בתאבון.** דכי אין לו בשר להיתרא אוכל אכל ונבלע ונתחלף לו לזה אכל בשומן ואכלו לכעוס דשומן הוא קל מיפלגי ולכשנודע לו דאכל חלב הוא רואה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ"ם כיון דאילו אשכח מידו: קתני אכל חלב אחוזה זה מומר והדר תני זיזהו מומר מני קתני: **להכעיס.** [8]ומשמעה לעבודת כוכבים: **אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך.** הואיל והני אוכלין שוין לאכול בשר נבילה כשהוא לתיאבון: **כרבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הלובש כלאים.** דסבר כלאים כיון דמפרסם אסורה הוא כשאר איסורין: **כר' יוסי יהודה אומר אף הלובש כלאים.** הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל הניחא לר"ש דאזל בתר ידיעה אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה מאי איכא למימר אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נצטרף וניתי כשבה או שעירה קמ"ל מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו התם הוא דלא מצטרף דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה מצטרף או דלמא לא שנא מאי תפשוט ליה מהא דאמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה יהדה הבי השתא מומר דלאו בר אתויי קרבן הוא האי בר אתויי קרבן הוא בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספקו מהו אליבא דרבנן דאולי בתר חטאה לא תבעי לך דמייתי אשם תלוי אלא בי תבעי לך אליבא דרבי שמעון מדאשתני לודאי אשתני לספק או דלמא כי אשתני לודאי דאשתני קרבן דידיה אבל הכא דלא אשתני קרבן דידיה אימא לייתי אשם תלוי תיקו. **ת"ר** מעם הארץ יפרט למומר ס"ר ש"ר בר יסי אומר משום ר"ש [3]אשר לא תעשינה בשגגה ואשם [4]השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו מאי ביניהו א"ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא ביניהו מ"ם כיון דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי ומ"ם ילדם מיהא שב בידיעתו הוא והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם אלא הכא באוכל נבלה לתאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קמיפלגי מר סבר [5]כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ"ם כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו מומר הוא תנו רבנן [6]אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך [7]רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים אמר מר אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אוכל נבילות כו' מאי קאמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ה"ק [8]אכל חלב לתאבון הרי זה מומר **להכעיס הרי זה** [9]צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל [10]נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך רבי יוסי ברבי יהודה אומר [2]אף הלובש כלאים מאי ביניהו איכא ביניהו כלאים דרבנן מר סבר מדאוריית' הוי מומר ומר סבר כלאים כיון דמפרסם אסורי' בדרבנן הוי מומר [11]פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר להכעיס צדוקי וחד אמר להכעיס נמי מומר אלא איזהו צדוקי [12]כל העובד עבודת כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד ה"ז מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקא קרי ליה מומר התם דאמר אטעום טעם דאיסורא; ואיזהו נשיא זה מלך כו': [13]תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבטו כנחשון בן עמינדב ת"ל [3]מכל מצות ה' אלהיו אומר [4]למען ילמד ליראה את ה' אלהיו מה

שוע ואינו טורי ואורג דמדאורייתא לא הוה כלאים עד שיהא שוע כל אחד לבד וטורי כל אחד לבד ונו' דהיינו שזור כל אחד לבד ואח"כ אורגו יחד. כפר"ח ועיקר כ): ת"ר יכול נשיא שבט כנשון בן עמינדב ת"ל מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו. הך ברייתא מפרשה למתניתין דקתני איזהו נשיא זה מלך שנאמר מכל מצות ה' [אלהיו] שאין גביו אלא ה' אלהיו. דלא תימא ממשמעות קרא דדריש קמ"ל דלא דטובא קראי כתיבי ה' אלהיו ה' אלהיך אלהיכם ואחד מלך ואחד הדיוט במשמע. אלא מגזירה שוה דפרשת מלך קדריש:

תוספות הרא"ש

חכא ב"ש כגון שאכל חלב ושהנה הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל תינח ל"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך פטור אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה גרידא אמאי פטור. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו בכדי אכילת פרס מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה דצרך אכילה בתריהא בהדי אכילה קמייתא קמ"ל. ואיכא גירסא אחרת בספרים הב"ע כגון שאכל כזית חלב כשהוא נשיא ועבר ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל. תינח ל"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך לא יכול למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דנשיא בכה"ג לאו בכלל חיובא דשעיר הוה ואצטריך ליה למעוטי מדין הדיוט דסד"א לייתי כשעת ידיעה. ואע"ג דחטא עד שלא נתמנה ונתמנה נודע לו לא אזיל ר"ש בתר ידיעה להביא שעיר אע"ג דליכא קרא למעוטי אלא מסברא הוא דאית ליה [הכי] הכא (ד"ה נ) צריך קרא דהיכא דהוה חטאה ונודעה בתרי גווני מסתבר טפי לילך אחר ידיעה הגורמת הבאת קרבן להשוות קרבן זה לזרוב צבור כגון אכל כשהוא נשיא ועבר ונודע לו דסד"א ניזל בתר ידיעה להביא כשבה או שעירה כרוב צבור להכי אצטריך קרא למעוטי. אבל אכל כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו מסברא לא אזלי בתר ידיעה להביא קרבן נשיא. אלא לרבנן דאזלי בתר חטא דתנן כהן המשיח שחטא ואחר כך עבר משיחתו וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מנשיאתו משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר מאי איכא למימר כיון דנשיא בכלל חיובא דשעיר ל"ל למעוטי לנשיא ממעוטא דעם הארץ והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא נשיא ועבר והשלימה בכדי אכילת פרס ונודע לו מהו דתימא כיון דלא השלים השעור כשהוא נשיא לא קרינן ביה אשר נשיא יחטא לצטרף חצי זית קמא בהדי חצי זית בתרא וליתי כשבה או שעירה כרוב צבור (דאיכא) [דליכא] למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דבכה"ג לא יצא לידון בשעיר קמ"ל דפטור אף מכשבה או שעירה. וגירסא זו נראה עיקר דאמר [6] נשיא יחטא משמע דאתי למעוטי כשאכל כשהוא נשיא ולליטנא קמא במאי דבעי למימר מעיקרא אכל כשהוא הדיוט. ועוד דמסתברא דהא דאזיל ר"ש בתר ידיעה מסברא ידע ליה ולאו מקרא מדלא מייתי האי קרא למדרש טעמיה דר"ש: ואיזה מומר דבסתמא הוה מן אוכל נבלות כו'. פרש"י ז"ל כיון דאוכל נבלות כו' בדרך טרפות ובפרש"י ז"ל לא הזכיר טרפות משמע ד"ל ליה (ברש"י שלנו כתוב טרפות). אלא י"ל מאי איכא למימר. ומיהו י"ל איכא לאוקמי בין שנתנסך לעבודת כוכבים ולאו משום דאין הגוף תאב לו אלא כיון דפקר כולי האי לשתות יין שנתנסך לעבודת כוכבים. ומיהו קשה אפילו בנבלות סרוחות שקצים ורמשים אמאי הוי מין הא קתני לקמן אכל פרעוש אחד וכו' אע"ג דאין הגוף מתאוה לו. וי"ל דלא אכל אלא פ"א כדקתני אכל פרעוש אחד דנפשו הומדת לטעום כל דבר ואפי' דבר איסור. אבל הכא דאתפקר כולי האי לאכול נבלות וטרפות תדיר בדבר

תורה אור השלם

1. וְקָרַבְתָּ מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֶל תְּצָרֵם וְאַל תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאַרְצָ בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה: דברים ב יט
2. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז
3. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
4. וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם: דברים יז יט

מוסף רש"י

הואי ונדחה. הקרבן כשמעיר דמי, ולאין מקבלין קרבן מן המומרים כדמפרש מעם הארץ פרט למומר (סנהדרין מג). **מעם הארץ.** מעם ולא כל עם, וגבי חטאת כתיב שבע על הסוגה (חולין ה). **פרט למומר.** למימר ממעיל קרבן על שגגתו דאין מקבלין ממנו (לעיל ב). **ר"ש בר יסי אומר.** מכאן לחטא למד, **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם.** ומפיק לה מי הוה אלינו אפילו מעשה אחד שעבר ולא הכיר שהוא חטא ושגג ועשאו, אבל אם עשאום שנים שנים או שלשה שלשה ולא הכיר אחד מהם שהוא חטא ושגג ועשאו אלא לאחר שנגמרו כולם הכיר, הרי כולם חייבים חטאת. **השב בידיעתו.** כשחזר בו ונתחרט עליו ולא עשה עוד כמותו, אבל אם עשה עוד כמותו אינו מביא קרבן על שגגתו (יומא פ). **השב** מידיעתו. **ונדחה.** כשהוא נשיא ונודע לו שחטא קודם שנתמנה, ומה"ט אין עובר אם היה יודע שהוא חטא, ומה"ט נמי אינו מביא קרבן על שגגתו, שאם היה יודע שהוא חטא ושגג ועשאו אלא לאחר שנגמרו כולם הכיר, שהוא מביא קרבן על שגגתו (חולין ה). **לתאבון.** כשאין לפניו אלא אחד ואינו מוקפד לאיזה מאכול ואיזה לאכול, אבל אינו מוקפד לאכול ואם עושין כן זה להכעיס (ע"ז נו:).

רבינו חננאל

ויזהר וה"ה למשיח נשיא כיוצא בהן דברי ר' יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר נשיא חייב בכלל חרב משמיעת הקול שהמלך לא מעיד ולא מעידין לו. כדמפרש בסנהדרין. ושמעה דר' עקיבא במשיח מפרש במתניתא: מאי שמעה דר' יוסי הגלילי. פירוש בנשיא. אמר רב המנונא אמר קרא גבי שמיעת קול ובטחי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. והיה כי יאשם לאחת מאלה. כל שישנו באחת כלומר המצוות על כל אחת ואחת ישנו (בכללן) [בכולן] נשיא הואיל ואינו בשמיעת הקול אינו באחרות. ודחינן אימא מתחייב באחת אע"פ שאינו מתחייב בכולן אלא שנעמה דר' יוסי הגלילי מהכא. דתניא ר' ירמיה אומר נאמר ואם לא תגיע ידו ונאמר ואם לא תשיג ידו. מי שבאין לידי עניות ועשירותו בנשיא הוא אומר מכל מצות:
(והשאר חסר חבל על דאבדין)

תוספות הרא"ש (המשך)

שאין הגוף נהנה ודאי מין הוא. הרמ"ה ז"ל) כ): רבי יהודה אומר אף (על הכלאים) [הלובש כלאים] פרש"י ז"ל דאירושא קאי ואמר אף הלובש כלאים כמו אוכל חלב. והרמ"ה ז"ל פירש דאסיפא קאי [דהלובש כלאים בסתמא הוי מין כיון דלית ביה הנאה טפי מבשאר בגדים. ומסתברא כפרש"י ז"ל]: כלאים דרבנן כגון לבדים שהן

ר' א ב מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ב':
יא ג מיי' שם פ"ג הל' ח והלכה כ"ו ע"ש:
יב ד מיי' שם הלכה ז':
יג ה מיי' פט"ו שם הלכה י':
יד ו ז ח מיי' שם פ"ג הלכה ז ופרק ג מהל' מעשה הקרבנות הלי ד':
טו ט י כ ל מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה י' סמג לאוין קמט טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף ה ועוד טוש"ע יו"ד סי' קנח סעיף ג':